

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК

щодо тлумачення та застосування норм права

(щодо питань викладених у листі ВС №216/0/26-22 від 11.07.2022 року, справа №906/1318/19 (295/16026/18), провадження №12-68гс21

Ключові слова: ст. 1195 ЦК, трудові правовідносини

1. Чи підлягає відшкодуванню на підставі ст. 1195 ЦК України шкода, завдана каліцтвом потерпілому (позивачеві) під час його перебування у відпустці?

Положення ст. 1195 ЦК не пов'язують виникнення права на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, з тим, чи заподіяння шкоди здоров'ю відбулося під час безпосереднього виконання трудових обов'язків, чи під час перебування у відпустці. Закон лише диференціює порядок визначення заробітку (доходу), втраченого внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я фізичної особи, залежно від того, працювала така особа за трудовим договором, була фізичною особою - підприємцем, чи взагалі не працювала на момент заподіяння шкоди.

Висновок: шкода, завдана каліцтвом потерпілому (позивачеві) під час його перебування у відпустці підлягає відшкодуванню на підставі ст. 1195 ЦК України.

2. Чи зобов'язана МСЕК, встановлюючи групу інвалідності потерпілому (позивачеві), визначити ступінь стійкої втрати професійної працездатності у відсотках?

Відповідно до п. 11 міської, міжрайонні, районні комісії визначають ступінь обмеження життєдіяльності осіб, що звертаються для встановлення інвалідності, потребу в сторонньому нагляді, догляді або допомозі, реабілітації, реабілітаційний потенціал, групу інвалідності, причину і час її настання, професію, з якою пов'язане ушкодження здоров'я, а також ступінь втрати професійної працездатності (у відсотках) працівників, які одержали ушкодження здоров'я, пов'язане з виконанням ними трудових обов'язків.

Інструкція щодо заповнення форми первинної облікової документації № 157-1/о «Виписка з акта огляду медико-соціальною експертною комісією» не містить обов'язкового реквізиту довідки - ступінь стійкої втрати професійної працездатності у відсотках.

Висновок: формально, якщо ушкодження здоров'я не було пов'язане з виконанням трудових обов'язків, чинне законодавство не містить прямої вимоги щодо визначення МСЕК ступеня стійкої втрати професійної працездатності у відсотках, встановлюючи групу інвалідності потерпілому. Хоча видається, що ця законодавча нерегульованість потребує усунення, більш справедливою була б вимога обов'язкового встановлення такого ступеню.

3. Чи повинна враховуватись виплачена потерпілому (позивачеві) допомога по тимчасовій непрацездатності при відшкодуванні шкоди, завданої каліцтвом?

Норми чинного законодавства не ставлять право потерпілої особи на отримання від винуватця відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, або розмір такого відшкодування в залежність від отримання потерпілою особою допомоги по тимчасовій непрацездатності.

Висновок: виплачена потерпілому (позивачеві) допомога по тимчасовій непрацездатності при відшкодуванні шкоди, завданої каліцтвом не повинна враховуватись при відшкодуванні шкоди, завданої каліцтвом.

4. Чи повинна враховуватись сума страхового відшкодування, виплачена потерпілому (позивачеві) АТ «СГ «Ю.БІ.АЙ-КООП» на підставі договору страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, при відшкодуванні шкоди, завданої каліцтвом?

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» об'єктом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності є майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані з відшкодуванням особою, цивільно-правова відповідальність якої застрахована, шкоди, заподіяної життю, здоров'ю, майну потерпілих внаслідок експлуатації забезпеченого транспортного засобу.

Відповідно до п. 23.1 ст. 23 вказаного Закону шкодою, заподіяною життю та здоров'ю потерпілого внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, є:

- шкода, пов'язана з лікуванням потерпілого;
- шкода, пов'язана з тимчасовою втратою працездатності потерпілим;
- шкода, пов'язана із стійкою втратою працездатності потерпілим;
- моральна шкода, що полягає у фізичному болю та стражданнях, яких потерпілий - фізична особа зазнав у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- шкода, пов'язана із смертю потерпілого.

Відповідно до ст. 26 вказаного Закону шкода, пов'язана із стійкою втратою працездатності потерпілим внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, відшкодовується у розмірах, визначених відповідно до Цивільного кодексу України.

Мінімальний розмір страхового відшкодування (регламентної виплати) за шкоду, пов'язану із стійкою втратою працездатності потерпілим внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, становить: у разі встановлення III групи інвалідності - 12 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі, встановлених законом на дату настання страхового випадку.

Висновок: у разі виплати потерпілій особі страхового відшкодування на підставі договору страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів за шкоду, пов'язану із стійкою втратою працездатності потерпілим внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, розмір відшкодування, який підлягає стягненню з винної особи при відшкодуванні шкоди, завданої каліцтвом, зменшується на розмір такого страхового відшкодування, фактично сплаченого потерпілому.

5. Чи підлягає відшкодуванню заробіток, втрачений внаслідок каліцтва, за період, у який потерпілий (позивач) продовжував перебувати у трудових відносинах та отримувати заробітну плату?

Саме по собі продовження виконання потерпілим трудових обов'язків після факту заподіяння шкоди не спростовує факту часткової втрати працездатності. Часткова втрата працездатності лише означає, що потерпілий змушений докладати більше зусиль, ніж зазвичай для виконання своєї роботи або зазнавати фізичного болю, пересилювати його для виконання трудових обов'язків. Тому закон не ставить право на отримання відшкодування шкоди у залежність від наявності або відсутності фактичного зменшення доходів потерпілого внаслідок заподіяння йому шкоди.

Висновок: продовження потерпілим перебувати у трудових відносинах та отримувати заробітну плату не перешкоджає відшкодуванню заробітку, втраченого внаслідок каліцтва, за період, у який потерпілий (позивач) продовжував перебувати у трудових відносинах та отримувати заробітну плату.

6. З якого моменту у потерпілого виникає право на відшкодування втраченого ним заробітку (доходу) на підставі ст. 1195 ЦК України:

- з моменту заподіяння шкоди - ушкодження здоров'я потерпілого (позивача) внаслідок ДТП (02.08.2013);
- з моменту, коли потерпілому (позивачеві) вперше було встановлено третю групу інвалідності згідно з висновком МСЕК (28.01.2014);
- з моменту звільнення потерпілого (позивача) (10.05.2017);
- з моменту визначення потерпілому (позивачеві) ступеня стійкої втрати професійної працездатності 45% згідно з висновком судово-медичної експертизи (26.11.2019).

Положення статей 1195, 1197 ЦК передбачають право фізичної особи на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, та безпосередньо пов'язують розмір відшкодування з відсотком втрати професійної чи загальної працездатності. Тому суд може стягнути суму відшкодування з дати, на яку було чітко встановлено не просто втрату працездатності, а саме відсоток такої втрати. Суддя, не будучи фахівцем у

сфері медицини, не може самостійно встановити, з якого моменту в особи виникла втрата працездатності саме на певний відсоток (в даному випадку - на 45 %), тому якщо у висновку експерта не зазначено, з якого саме моменту в особи відбулася втрата працездатності саме на 45 %, суд може констатувати таку втрату лише з моменту складення такого висновку. Вважати, що така втрата відбулася раніше - означатиме ґрунтувати своє рішення на припущенні, чого суд не вправі робити.

Висновок: право на відшкодування втраченого ним заробітку (доходу) на підставі ст. 1195 ЦК України виникає у потерпілого з моменту визначення потерпілому (позивачеві) ступеня стійкої втрати професійної працездатності 45% згідно з висновком судово-медичної експертизи (26.11.2019).

Також варто зауважити, що доводи касаційної скарги фактично стосуються вимог про переоцінку судом касаційної скарги доказів у справі, а саме - довідок до акту огляду МСЕК і висновку експерта за результатами проведення судово-медичної експертизи та стосуються встановлення судом касаційної інстанції факту втрати працездатності позивача інакше, ніж це встановили суди попередніх інстанцій, що виходить за межі повноважень суду касаційної інстанції відповідно до ч. 2 ст. 300 ГПК України.

З повагою,
член НКР при Верховному Суді
д.ю.н., професор, заслужений юрист України,
завідувач кафедри цивільного процесу,
професор кафедри цивільного права
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Н.Ю. Голубєва